

OV KSČM DOMAŽLICE

Pravicové převlékání

Jiří Frajdl (HaNo 6. 9. 2010)

I z české politické minulosti získáme poznatek, že politická strana obávající se neúspěchu sahá ke svému přejmenování.

Někdy vznikne jen strana na »jedno použití«, jindy se novým jménem nechají nalákat méně zkušení voliči, aby v podstatě volili tentýž program s nějakou kosmetickou úpravou. V roce 1927 byl vyloučen ze strany národně socialistické Jiří Stříbrný (1880–1955) a okamžitě založil Slovanskou národně socialistickou stranu, přejmenovanou na stranu radikální v roce 1929 a v roce 1930 na Národní ligu. V myšlenkovém vybavení se popíralo rozdělení společnosti na levici a pravici. Měla převládat celonárodní solidarita.

Jiří Stříbrný založil k bulváru se přibližující nakladatelství Tempo, vydával Polední list a Expres. To bylo také věno a lákadlo pro spojení s jinou politickou stranou pravicově orientovanou. V roce 1935 se Jiří Stříbrný podílel na vzniku nové strany, s Národní demokracií uvádí na politickou scénu Národní sjednocení. Získal ve volbách v roce 1935 dokonce 456 tisíc hlasů, což bylo slibné pro českou pravici, ale na monopolní ovládnutí české společnosti to stále nestačilo. V téže době stejný cíl sledovala další pravicová organizace, Národní obec fašistická, se 167 tisíci voličů. V roce 1937 se Stříbrný opět osamostatnil. Jeho strana byla známá jako Liga proti vázaným kandidátkám. Sen o pravicové nadvládě nad českou společností se nerealizoval. Stříbrný usiloval marně o to, získat mládež na populární osobnosti českého sportu, například brankáře Pláničku, ale ani to se nedařilo. S úspěchem byly sport a tělovýchova využity v Německu, v Hitlerově mládeži, a u nás v nám vnucené organizaci Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě v letech nacistické okupace.

Politické představy Jiří Stříbrný popsal v publikaci Kramářův soud nad Benešem (1938) a ve vzpomínkovém díle s pravicovým viděním T. G. Masaryk a 28. říjen, rovněž z roku 1938.

V době aktivního působení v politicko-mocenské struktuře předválečné republiky upozornil na sebe tento politik řadou afér a bylo zcela logické, že pro něho změna názvu strany mohla být výhodná. Lidová moudrost pravila, že si ze státu dělá dojnou krávu.

Karel Kramář (1860-1937) natěšený vlastní popularitou se domníval, že bude pro české podnikatelské vrstvy jako profesionální politik vhodnější než nějaký univerzitní profesor s řadou pokrokových myšlenek a pozitivního chápání světového vývoje. K. Kramář si dělal ambice na funkci prezidenta a také jeho strana národních demokratů ho v tom plně podporovala. Vznikla v únoru 1918 z několika stran menších, politicky se angažujících ještě v době rakouského politického systému, a tedy s jistou dávkou prohabsburské kolaborace. Když vznikl skutečný československý stát, nebyl už zájem o názvy stran z minulé doby a v březnu 1919 se tato strana již nechává registrovat jako národní demokracie. Celkem si dobře rozumí s agrárníky, i když se dají vytyžit jejich konkurenční styky a zájem. Ve volbách v roce 1920 dosáhla Kramářova strana 387 tisíc hlasů a měla nepřiměřené požadavky. Kramář sám se stal ministerským předsedou (14. 11. 1918 - 8. 7. 1919). Protekce pro pravicové síly nepřinášely trvalé posílení pozic této strany. Ve volbách v roce 1925 přišli národní demokraté o 100 tisíc hlasů, získali jen 284 tisíc hlasů a poklesu zájmu čelili mimo jiné novým názvem strany. Nepřipomíná vám to něco? Nově jmenovaná strana pod hlavičkou Národního sjednocení získala v dalších volbách, v roce 1935, nadějných 456 tisíc hlasů. Ve vedení Národního sjednocení znovu ožily tendence ovládnout celou společnost jednoznačně českou pravici.

Podobné hegemonistické touhy měli i další pravicově orientovaní politici. Vycítili, že by bylo vhodné omezit protidělnické akce, omezit vliv reakčních proudů, nepřehánět antikomunismus, což vyvolalo k životu Národní stranu práce, vedenou J. Stránským. Z voleb v roce 1925 byl Jaroslav Stránský zklamán, získal jen 98 tisíc hlasů. Část členů přešla k národním socialistům. Nicméně se prokázalo, že pravice není vhodná pro dělnické voliče, dokonce ani v jiném reklamním balení. Nové pojmenování pro staré politiky má specifický půvab. Lze prohlásit, že na starých chybách nemáme podíl, v nové straně se nebudou opakovat, nabídnou se

nové tváře, nová neotřelá hesla, nabídne se možnost nové kariéry s náznakem »výťahu k moci«. Vždy se najde nezavěšený volič, nejčastěji z mladé generace.

Nejsme sami na scéně, to si záhy musela uvědomit národní demokracie, která přece jen neovládla český venkov. Tam působilo Sdružení českých zemědělců, od roku 1903 vystupující pod názvem České strany agrární, což pro městské obyvatelstvo nebyl příliš lákavý název. V dubnu 1919 se již našel jiný název, vhodnější, Republikánská strana čs. venkova. V roce 1922 se ustálilo pojmenování Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu. Ve volbách v roce 1920 spolupracovala se slovenskou národní a rolnickou stranou. Ve volbách v roce 1920 získala 603 tisíc hlasů, v roce 1925 již 970 tisíc hlasů a v roce 1929 dokonce 1 105 429 hlasů. V roce 1935 dosáhla 1 176 593 hlasů a prohlašovala se za vedoucí sílu české pravice. V řadě akcí byla podporována stranou živnostenskou, v roce 1935 s 448 tisíci hlasů.

Idea pevné ruky. V politické straně, která je po určitý čas, byť dočasně, volebně úspěšná, vznikne snadno zájmová skupina přející si politického úspěchu využít v maximální míře. Stalo se to i agrárikům. Této tendenci nahrávala kritika ze strany opozice a postižená strana by nejradyji zakázala každou kritiku. Proto to volání po silné ruce s přáním uplatnit tento režim v celé společnosti. Agrárikům neprospěla lihovarská aféra, kritiku a psaní o aféře by tehdy nejradyji zakázali. Byl tu ještě další podnět. V roce 1924 se - nejprve jako zájmová skupina - zformovala skupina velkostatkářů a aristokratů k hájení svých osobních ambicí, včetně ekonomických, ale i společenských. Plně souhlasila se střelbou do lidu, kdy četník mohl zastřelit libovolného člověka, když neuposlechl výzvu k rozchodu.

Přitom šlo často o zásadní problematiku společnosti, o hospodářskou krizovou situaci související s nezaměstnaností, otázkou platů a pojištění apod. Velkostatkáři doporučovali použití střelné zbraně i při řešení polního a lesního pychu. Na pravidla zaručená ústavou se příliš nedbalo. Agrární cla měla být tak vysoká, aby zemědělské produkty z Jugoslávie a Rumunska nemohly konkurovat domácí produkci. V Rumunsku a v Jugoslávii si tak nevytvořili finanční prostředky na nákup čs. zbraní a průmyslového zboží. Oslabovalo to Malou dohodu a na vyklizené trhy se vrhlo Německo. Protolidové návrhy se nezastíraly, lidem se měla říkat »tvrdá pravda«, i když její realita vyrostla z neefektivní politiky pravice. Za vzor se vydával sanační režim, kde vládla plukovnícká klika a Varšava se chlubila fašistickými tendencemi, kdy bylo vhodné a žádoucí, aby předsedou tenisového klubu byl důstojník, který by zajistil státní dotaci. Obdobně se plánovalo využití tzv. Selských jízd v úloze jízdní milice k ochraně panského majetku a při rozhánění demonstrací. Myslelo se i na pomocné síly v asistenci proti dělníkům.

A závěrečné poučení? I reakční politické strany potřebují masovou volební podporu, ale pravé záměry zastírají demokratickými hesly. Nutnost takového postupu si ověřila agrární a konzervativní strana, když neomalenež hlásala své priority. Volební neúspěch byl zdrcující a samotný Prášek se vytratil z politického života, tím spíše, že byl namočen do některých afér. Současně jeho separatistické aktivity vyvolaly i uvnitř strany volání po vládě silného vedení. V pomnichovské době se uvedená tendence projevila - s uplatněním pro celou veřejnost - pod heslem autoritativní demokracie, což byly již kroky k fašizaci republiky. V době nástupu fašismu se ve straně výrazně profilovala protihradní, protibenešovská pravice, ale touha, aby pravice ovládla celou společnost, zůstala stále vytouženým cílem.

Využití mnichovské tragédie dovedně organizovala česká pravice, i když sama měla prsty v negativěch meziválečné republiky. Objektivně dalšímu dění nahrála mezinárodní situace, kdy osm významných států přešlo do fašistického režimu a dalších 15 si libovalo v autoritativních administrativách po celém světě. Krach formální demokracie byl zřetelný a česká pravice žádala okamžité přebudování státu ve smyslu svých pravicově konzervativních představ. Za vzor se dával fašistický stát se svým jednosměrným zaměřením a militaristickou jednotou. 25. října 1938 se vedení sociálně demokratické strany rozhodlo stranu rozpustit, vystoupit ze socialistické internacionály a přetvořit se ve stranu loajální, Národní stranu práce. 20. října 1938 dala vláda zastavit činnost KSČ v českých zemích - jasný krok k nástupu domácího fašismu. Sen české pravice po monopolním ovládnutí celé společnosti se začal realizovat 18. listopadu 1938 ustavením Strany národní jednoty, v níž se pod hegemonií agrární strany soustředily všechny buržoazní strany, které si dnes říkají občanské a část členů národně socialistické strany. Národní strana práce se registrovala 11. prosince 1938.

Druhá republika v pomnichovském období se vyznačovala postupným, někdy i unáhleným realizováním pravicových záměrů a programů. Vedlo to k fašizaci státu a také k vazalskému poměru vůči nacistickému Německu. Poměr ten byl vynucován, ale ze strany české pravice i nabízen. Dokonce to šlo tak daleko, že nezaměstnaným bylo vyhrožováno, že nedostanou podporu, pokud nenastoupí na práci v Německu, což se po březnu 1939 skutečně realizovalo. Česká pravice dokázala 15. prosince 1938 zmocňovacím zákonem zrušit parlamentní systém.

Vrchol pravicového sjednocení byl však dosažen až v březnu 1939, již za nacistického panování, kdy dr. Emil Hácha se souhlasem A. Hitlera jmenoval nejvyšší vedení Národního souručenství, složené jen z pravicově orientovaných politiků. Stačí uvést jen některá jména, najdeme je i později mezi odpůrci budování nového státu po roce 1945 i po roce 1948. Večerní České slovo přineslo ve středu 22. března 1939 seznam nového pravicově extrémního vedení s honosným názvem výbor Národního souručenství. Podívejme se na některé představitele: Karel Chalupa, redaktor, MUDr. Miroslav Kavalír, dr. Jan Lobkowicz, předseda svazu velkostatkářů, Ing. František Macalík, Josef Nebeský, tajemník Ústřední jednoty řepařské, JUDr. František Schwarzenberg, Stanislav Sousedík, důstojník, docent dr. Josef Talacko, Leopold Vaverka, dr. Zdeněk Zástěra, MUDr. Alois Zelenka a řada dalších. Je podnětné podívat se na jejich další osudy v době okupace. Navíc, do popředí se dral Radola Gajda. Nejpočetnější placený aparát bývalé strany agrární přešel bez potíží do řad placeného aparátu Národního souručenství.

Dne 21. března 1939 prezident E. Hácha zaslal předsedovi vlády Rudolfu Beranovi rozhodnutí, kterým se rozpouští Poslanecká sněmovna a Senát Národního shromáždění. Přesně až tam dospěla česká pravice. Pochopitelně, že v roce 1945 neměla odvalu se českému národu znovu představit pod svým pravdivým označením. Bylo však vůbec možné obnovit v roce 1945 s tímto profesionálním aparátem agrární stranu z předválečných let?